

Kontrollkäik Vidruka Kooli 12. novembril 2008

KOKKUVÕTE

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid omal initsiatiivil Vidruka Kooli 12.11.2008.a.

Vidruka Kool on Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav riigi põhikool hariduslike erivajadustega lastele.

Kooli õppekeeleks on eesti keel. Kooskõlas kooli põhimääruse §-ga 6 on kooli tegevuse eesmärgiks muuhulgas võimaldada hariduslike erivajadustega õpilastel täita koolikohustust ja omandada põhiharidus lihtsustatud riikliku õppekava (abiõppe õppekava) ja toimetuleku riikliku õppekava alusel. Samuti osutab kool õppekavavälise tegevusena majutus-, toitlustus- ja ürituste (ehk konverentsid, teabepäevad) korraldamise teenust.

Koolis on õpilastel võimalik saada kolm korda päevas sooja toitu (toitlustuskulud kaetakse riigieelarvest kooskõlas PGS § 32¹ lõikega 1) ning kasutada tasuta kohta õpilaskodus koos magamiskohaga.

Kontrollimise hetkel õppis koolis 43 õpilast. Õpilased on vanuses 7 – 20 eluaastat ning erandkorras üks 26 aastane õpilane omandab põhiharidust. Asenduskodudest pärit õpilasi on koolis 5.

Õpilased suunatakse kooli vastavalt haridusministri 02.06.1999.a. määrusega kinnitatud „Erilasteaeda (erirühma), sanatoorsesse kooli, erivajadustega õpilaste erikooli (eriklassi) vastuvõtmise ning väljaarvamise alustele ja korrale“. Kooli võetakse laps vastu nõustamiskomisjoni otsuse ning lapsevanema kirjaliku avalduse alusel.

Koolis on lihtsustatud õppekava alusel komplekteeritud viis klassi ning toimetuleku õppekava alusel üks klass.

(2) 12.11.2008.a. toimunud kontrollkäigu raames kontrollis õiguskantsler, kas kooli arengut puudutavad küsimused on lahendatud (3.1.), kas kooli dokumentatsioon vastab nõuetele (3.2.), kas hariduslike erivajadustega õpilastele on tagatud kõik vajalikud õppevahendid (3.3), kas koolis on kõik vajalikud ametikohad täidetud (3.4.) ning kas kool vastab tervisekaitse nõuetele (3.5.).

(3.1.) Kooli areng tulevikus

Kontrollimisel selgus, et Vidruka Koolil puudub nõuetekohaselt kinnitatud arengukava. Kooskõlas kehtiva põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (edaspidi: PGS) § 3¹ lõikega 3 peab kooli arengukava kinnitamise korra kehtestama kooli pidaja. Haridus- ja Teadusministeerium ei ole kehtestanud arengukava kinnitamise korda. Kooli arengukava aastateks 2007-2010 on kinnitatud kooli õppenõukogu poolt. Nimetatud arengukavas oli planeeritud uue koolimaja, tööõpetuse maja, spordisaali ja õpilaskodu ehitamine, kuid riigieelarvest tulenevate probleemide tõttu on ehitusega seonduvad küsimused hetkel peatunud. Vidruka Kool ei ole

Haridus- ja Teadusministeeriumilt saanud teavet kooli edasist arengut puudutavate plaanide kohta.

Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt koostatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uues eelnõus¹ puudub erivajadustega õpilaste kooli mõiste. Eelnõu § 25 reguleerib erivajadustega õpilaste toetamist ning § 25 lõikest 4 tuleneb, et erivajadustega õpilase õppe peab korraldama eeskätt tavakool. Kooskõlas eelnõu §-ga 29 võib moodustada hariduslike erivajadustega õpilaste klasse ning rühmasid.

Eelnõu seletuskirjast ei nähtu, millistele sisulistele põhjustele ja teaduslikult põhjendatud analüüsidele tuginedes on otsustatud loobuda erivajadustega õpilaste kooli mõistest ning kuidas peaksid tulevikus tavakoolid suutma rahuldada kõiki erinevate erivajadustega õpilaste vajadusi, sealhulgas tagama piisava arvu eripedagoogilise ettevalmistusega õpetajate olemasolu.

Riigikontroll on oma 2006.a. kontrollaruandes nr OSIII-2-6/06/93 erivajadustega laste õppimisvõimaluste kohta² leidnud, et tavakoolid ei ole erivajadustega laste koolidega võrreldes suutnud pakkuda samaväärseid tingimusi just raskemate ja spetsiifilisemate erivajadustega tegelemiseks. Nimetatud kontrollaruandes tegi Riigikontroll Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepaneku määrata kindlaks osapoolte kohustused erivajadustega laste võimalikult varajaseks märkamiseks ja tugisüsteemide rakendamiseks.

Vidruka Kooli kontrollimisel selgus, et paljude nimetatud kooli suunatud õpilaste erivajadusi märgatakse alles põhikooli kolmandas astmes, mistõttu lapsed suunatakse neile sobivasse kooli liiga hilja. Teisalt on laste õpitulemused Vidruka Koolis valdavalt head, kuna kooli keskkond on lastele sobivam ning koolis on võimalik igale õpilasele individuaalselt läheneda. Õpilaste toimetulek pärast kooli lõpetamist on olnud hea; enamus kooli lõpetanud õpilastest on õpinguid jätkanud.

Vidruka Kooli enda hinnangul on kooli edasine tegutsemine vajalik, kuna kohalikud omavalitsused ei saa iseseisvalt pakkuda lastele vajalikke õppimistingimusi. Kooli õpilased pärinevad valdavalt Läänemaalt, samuti Pärnumaalt ning Harjumaalt. Lääne Maavalitsuse haridusosakonna poolt 2008/2009 õppeaasta kohta kogutud andmete kohaselt on ainuüksi Lääne maakonnas käesoleval õppeaastal kokku 498 õpiraskustega õpilast, kellest ilmselt paljud vajaksid õpet lihtsustatud õppekava alusel.

Erivajadustega õpilaste suhtarv ning Vidruka Kooli õpilaste arv ei ole viimastel aastatel vähenenud, kuid tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõuga planeeritud muudatustest puudub koolil kindlus tuleviku osas.

Õiguskantsler pöörduv **Haridus- ja Teadusministeeriumi poole ettepanekuga kehtestada Vidruka Kooli arengukava kinnitamise kord ning tagada võimalikult kiiresti uue arengukava koostamine ja kinnitamine. Õiguskantsler palub Haridus- ja Teadusministeeriumilt selgitust, kas või millised muudatused ootavad Vidruka Kooli ning samuti teisi riigi hallatavaid erivajadustega lastele mõeldud koole ees juhul, kui kavandatud muudatused põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses jõustuvad. Samuti soovib õiguskantsler teada, millistele sisulistele põhjustele ja teaduslikult põhjendatud analüüsidele tuginedes on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõus otsustatud loobuda**

¹ Kättesaadav Internetis: http://eoigus.just.ee/?act=10&subact=1&ESILEHT_W=233198

² Kättesaadav Internetis Riigikontrolli kodulehel www.riigikontroll.ee

erivajadustega õpilaste kooli mõistest ning kuidas peaksid tulevikus tavakoolid suutma rahuldada kõiki erinevate erivajadustega õpilaste vajadusi.

(3.2.) Kooli dokumentatsioon

Vidruka Kooli poolt kehtestatud „Õpilastega arenguestluste läbiviimise tingimused ja kord“ näeb punktis 7 ette, et arenguestluste tulemused on konfidentsiaalsed, kuid kord ei reguleeri, kuidas konfidentsiaalsust tagatakse ning arenguestluste materjale säilitatakse.

PGS § 32 lg 3 sätestab, et õpilaste ning kooli töötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise kord määratakse kindlaks kooli kodukorras. Vidruka Kooli kodukord vastavat regulatsiooni ette ei näe.

Vidruka Kooli veebilehel ei ole avaldatud kooli poolt koostatud „Vidruka Kooli õpilaste tunnustamise ja mõjutusvahendite kasutamise korda“.

Õiguskantsler teeb Vidruka Koolile ettepaneku viia kooli kodukord kooskõlla PGS § 32 lõikega 3 ning ühtlasi reguleerida arenguestluste läbiviimise korras arenguestluste materjalide säilitamise tingimused kooskõlas isikuandmete kaitse seadusega. Samuti teeb õiguskantsler Vidruka Koolile ettepaneku avaldada kooli veebilehel kõik kooli tegevust ning õpilasi puudutavad juhendid ja korrad.

(3.3.) Hariduslike erivajadusega õpilastel puuduvad vajalikud õppevahendid

Õiguskantsler kontrollis, kas Vidruka Koolis õppivatel hariduslike erivajadustega õpilastel on olemas hariduse omandamiseks vajalikud õppevahendid.

Kontrollimisel selgus, et enamiku klasside ning õppeainete jaoks ei ole lihtsustatud õppekavale vastavaid õpikuid ega töövihikuid. Kooli direktori poolt esitatud andmete kohaselt on lihtsustatud õppekava puhul reaalset olemas iga klassikursuse jaoks vaid kaks kuni kolm õpikut ning toimetuleku õppekava puhul vaid II kooliastme orienteerumisaine töölehed.

Kõik ülejäänud õppematerjalid ning töölehed tuleb koostada vastava aine õpetajatel endil, kusjuures õpetajad on sunnitud nõustama ka väljaspool Vidruka Kooli töötavaid pedagooge, kes õpetavad erivajadustega õpilasi teistes koolides.

Vidruka Kooli hinnangul ei ole hariduslike erivajadustega lastele Eestis õigusaktidega tagatud riiklikke õppevahendeid.

Eesti Vabariigi haridusseaduse § 6 lg 2 punkti 5 kohaselt suunab ja korraldab Haridus- ja Teadusministeerium avalike haridusasutuste (välja arvatud ülikoolid) õppeplaanide, -programmide, õpikute ja õppe-metoodiliste vahendite koostamist, tagab nende väljaandmise, annab välja õppekirjanduse kasutamise soovitusi.

Riigikontroll on oma 2006.a. kontrollaruandes nr OSIII-2-6/06/93 erivajadustega laste õppimisvõimaluste kohta teinud Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepaneku töötada välja lahendused kõigile riiklikele õppekavadele vastavate ainete omandamiseks vajalike ja

erivajadustega lastele kohandatud õppevara (õppekirjandus ja muud õppevahendid) koostamiseks ja kättesaadavaks tegemiseks.

Õiguskantsler on samuti varasemalt korduvalt pöördunud Haridus- ja Teadusministeeriumi poole ettepanekuga tagada hariduslike erivajadustega laste õpetamiseks vajalike õppematerjalide olemasolu³.

Õiguskantsler on jätkuvalt seisukohal, et haridus- ja teadusminister, kui Haridus- ja Teadusministeeriumi juht, on vastutav selle eest, et hariduse omandamiseks vajalikud õppevahendid oleksid reaalselt olemas. Seda olenemata asjaolust, kas laps õpib põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava, lihtsustatud riikliku õppekava või toimetuleku õppekava järgi: haridus- ja teadusministri ülesandeks on tagada vajalike õppevahendite olemasolu vastavalt lapse võimetele ja vajadustele.

Haridus- ja Teadusministeerium teatas 29.07.2008.a. õiguskantslerile, et ministeerium on kavandanud EL Sotsiaalfondi vahenditega programmi „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine“. Nimetatud programm oli ministeeriumi vastuse kohaselt juba kinnitatud ning programmi elluvijaks on määratud Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.

Õiguskantsler pöördub Haridus- ja Teadusministeeriumi poole järelepärimisega küsimuses, kuidas on konkreetsemalt planeeritud programmi „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine“ täitmine, kas programmi raames kavandatakse kõigi puuduvate õppevahendite koostamise rahastamist ning millise ajaperioodi jooksul võiksid eeldatavalt valmida esimesed õppevahendid.

(3.3.) Vajalike ametikohtade täidetud koolis

Vidruka Koolis ei tööta sotsiaalpedagoogi ega psühholoogi. Sotsiaalpedagoogi olemasolu oleks koolis vajalik, kuid nimetatud ametikohale ei kandideerinud ühtegi soovijat. Samuti ei vasta kvalifikatsiooninõuetele kaks kasvatajat, kuna antud piirkonnas on keeruline leida kvalifitseeritud töötajaid.

Koolis töötab 0,5 kohaga meditsiiniõde. Vidruka Kooli hinnangul oleks koolile äärmiselt vajalik täiskohaga meditsiiniõe olemasolu.

Kooli selgituste kohaselt ei vasta kvalifikatsiooninõuetele kaks kasvatajat, kuna kvalifitseeritud isikud ei ole nimetatud ametikohtadele kandideerinud.

Sotsiaalministeeriumi poolt on koostatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, kutseõppeasutuse seaduse, erakooliseaduse, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ning nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille kohaselt osutaksid erivajadustega õpilaste koolis koolitervishoiuteenuseid nii arst kui ka õde. Kuivõrd aga uus põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu ei sisalda enam erivajadustega õpilaste kooli mõistet, tekib küsimus, kuidas sellisel juhul tagatakse olemasolevates erivajadustega õpilaste koolides vajalike koolitervishoiuteenuste osutamine.

Õiguskantsler soovib Vidruka Koolil jätkata jõupingutusi kvalifitseeritud personali, sealhulgas sotsiaalpedagoogi leidmiseks.

³ Õiguskantsler pöördus antud küsimuses Haridus- ja Teadusministeeriumi poole 28.02.2008.a. ning samuti 26.06.2008.a.seoses Urvaste Koolis toimunud kontrollkäigu läbiviimisega

Samuti pöördub **õiguskantsler Haridus- ja Teadusministeeriumi poole teabe saamiseks küsimuses, kuidas peaks antud ministeeriumi hinnangul toimuma koolitervishoiuteenuste osutamine tulevikus erivajadustega õpilastele mõeldud koolides.**

(3.4.) Tervisekaitse nõuete täitmine koolis

Kontrollimisel selgus, et Vidruka Kooli õpilaskodu hoone on äärmiselt halvas seisukorras ning vajab kapitaalremonti. Samas on õpilaskodu paljudele õpilastele hädavajalik, kuivõrd kool ei asu nende kodule lähedal või pere sotsiaalsetest oludest tingituna aitab õpilaskodus elamine kaasa lapse koolikohustuse täitmise tagamisele ning tema arengule. Kooli töötajate hinnangul jätaksid õpilaskodu puudumisel paljud õpilased õpingud tõenäoliselt pooleli.

Vidruka Kooli õppetöök kasutatavad ruumid ning kooli söökla vajavad samuti kas osaliselt või tervikuna remonti.

Olukord, kus õpilaskodu on amortiseerunud ning on osaliselt laste tervisele kahjulikus seisundis, on vastuolus laste õigustega. Kooskõlas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 32 lõikega 1 peab kool tagama õpilaste koolis viibimise ajal nende vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse.

Kooli juhtkonna sõnul on Vidruka Kooli hoone üle antud Riigi Kinnisvara AS-le, kuid Vidruka Koolil endal puudub ära kiri lepingust, mille alusel kool hoonet valdab. Riigi Kinnisvara AS kooli hoone remontimise küsimustega ei tegele. Kooli renoveerimise plaanide realiseerumise kohta tulevikus puudub koolil teave. Küttekulude kokkuhoiu eesmärgil loobutakse lähiajal hoonetekompleksi selle osa kasutamisest, mida võib pidada amortiseerunuks.

Õiguskantsler pöördub Haridus- ja Teadusministeeriumi poole järelepärimisega küsimuses, kas või kuidas on tulevikus planeeritud teostada Vidruka Kooli õpilaskodu ning teiste hoonete renoveerimine või uute hoonete ehitamine. Samuti palub õiguskantsler Haridus- ja Teadusministeeriumilt teavet küsimuses, milline on Riigi Kinnisvara AS-ga sõlmitud leping, millised on hoone omaniku kohustused nimetatud lepingust tulenevalt ning millistel põhjustel ei ole lepingu ära kirja edastatud hoonet tegelikult valdavale Vidruka Koolile.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes tuleb tõdeda, et õpilaste võimalused omandada Vidruka Koolis haridus nende võimetele vastavalt on head. Õpilased saavad lisaks õppetegevusele osaleda mitmesugustes kooli- ja klassivälistes tegevustes, sealhulgas tegeleda spordiga Eriolümpia liikumise raames, Tunnustamist väärivad kooli juhtkonna ja pedagoogide pühendumus ning õpilastele mitmekesise huvitegevuse võimaldamiseks suunatud pingitused.

Kooli juhtkonda tuleb tunnustada ka selle eest, et kool suudab oma õpilastele õppe- ja kasvatustöös pakkuda individuaalset lähenemist.

Suurimaks probleemiks on kooli õpilaskodu ning osaliselt õpperuumide halb seisukord. Uus põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu on tekitanud kindlusetuse kooli edasise tuleviku osas, kuna eelnõust ei nähtu, milline peaks olema riigikoolideks olevate erivajadustega lastele

mõeldud koolide roll tulevikus. Endiselt on lahendamata erivajadustega lastele vajalike õppevahendite puudumise küsimus ning kooli õpilaskodu ja teiste hoonete renoveerimise küsimus.